

Advies Fryske taal en kultuer 2024-2028 en Advies Friestalige journalistiek

Advies Fryske taal en kultuer 2024-2028 en Advies Friestalige journalistiek

Aan de orde is het **tweeminutendebat Advies Fryske taal en kultuer 2024-2028 en Advies Friestalige journalistiek (33335, nr. 25)**.

De voorzitter:

Ik wil direct door naar het volgende tweeminutendebat. Dat is het tweeminutendebat Advies Fryske taal en kultuer 2024-2028 en Advies Friestalige journalistiek. Ik wijs de leden erop, voor zover dat nog niet bekend was, dat het natuurlijk mogelijk is om een enkele zin in de Friese taal uit te spreken. Ik zie ook leden van wie ik weet dat ze de taal ook machtig zijn. Maar ik hecht er ook aan te zeggen dat de voertaal hier in het parlement Nederlands is. Als u in het Fries praat, geef dan ook even aan wat dat in het Nederlands is. We voeren het debat natuurlijk in het Nederlands.

Dat gezegd hebbende, kijk ik of ik de heer Vermeer zie. Nee, die zie ik niet zitten. De tweede spreker in dit tweeminutendebat is de heer De Hoop. Die is er wel. Het woord is aan u.

De heer **De Hoop** (GroenLinks-PvdA):

Tige tank, foarsitter. Dank u wel, voorzitter.

In bytsje Fries hie hjoed reedride wollen, want it is koade read yn Fryslân en dan hast it leafst redens ûnder. Mar it is ek bysûnder om hjir yn de plenêre seal Frysk prate te meien. It is in skoftke lyn dat de nije bestjoersôfspraak Fryske taal oannommen is troch de Twadde Keamer. Dat gie om 18 miljoen. Dat hat soarge foar in oantal belangryke saken, byfoarbyld de bachelor Frysk.

Het is een tijdje geleden dat we hier in de Kamer de nieuwe bestuursafpraak voor de Friese taal hebben aangenomen. Dat ging om 18 miljoen euro. Dat heeft bijvoorbeeld ook gezorgd voor de bachelor Frysk, waar mijn fractie heel erg blij mee is.

Eat oars wat wy wichtich fûnen, wie dat de Fryske taal sichtber is yn it ferkear.

Iets anders wat wij belangrijk vonden, was dat de Friese taal zichtbaar is in het verkeer. Daar heb ik toentertijd met mevrouw Bikker een motie over ingediend. We zullen vandaag nog een extra motie indienen om het nog een beetje te versterken, maar er worden ook al mooie stappen gezet.

Ik haw dêrneist noch twa fragen oan dizze minister. Alderearst soe ik graach fan him witte wolle hoe't de Fryske taal dochs in noch steviger plak krije kin yn it Europeesk Hânfêst. Dêr haw ik noch in moasje oer mei mefrou Vellinga fan D66.

Allereerst, hoe kan de Friese taal toch nog een stevigere plek krijgen in het Europese Handvest? Daar heb ik nog een motie over met mevrouw Vellinga van D66.

Eigentlich ist die wichtigste Sache die folgende. Als in minister dan dochs Frank Rijkaart hjit, dan soe ik him dochs freegje wolle — dit is foar alle Friezen ek wichtich — hoe't hy der mei syn ynfloed foar soargje sil dat sc Hearrenfean hjoed winne sil yn de kwartfinale fan de beker tsjin PSV. Graach dêr in tasizzing op.

Voorzitter. Ten slotte heb ik natuurlijk de vraag hoe deze minister, die toch Frank Rijkaart heet, ervoor kan zorgen dat sc Heerenveen vandaag in de kwartfinale van het bekertoernooi gaat winnen van PSV.

Tot zover, voorzitter. Dank.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer De Hoop, voor uw mooie bijdrage. Het woord is aan mevrouw Boelsma-Hoekstra voor haar bijdrage in dit tweeminutendebat. Het woord is aan u.

Mevrouw **Boelsma-Hoekstra** (CDA):

Tankjewol, foarsitter. Dat wie in moaie bydrage fan kollega De Hoop. Hy referearde ek al oan in oantal moasjes wêroan wy as CDA meidwaan sille. As Frysk Keamerlid praat ik noch altyd it leafst Frysk en tink ik ek yn it Frysk. Ik tink dat as ik hjir oan it praten bin yn it Nederlânsk, de measten dat ek oan my hearre sille.

Als Fries Kamerlid praat en denk ik in het Fries. Als ik mijn bijdrage in het Nederlands doe, denk ik dat de meesten dat ook zullen horen.

Mei dy bril op haw ik de beäntwurding fan de fragen dy skriftlik steld binne, lêzen. Dêr wol ik aanst efkes op yngean.

Met die bril op heb ik ook de antwoorden van de minister op de vragen gelezen en met die bril op wil ik daarop ingaan.

Ik lês yn de beäntwurding fan de minister dat hy fynt dat bern yn Fryslân in goede basis fertsjinje yn sawol de Fryske as de Nederlânske taal en dat in goede behearsking fan it Frysk helpt om it Nederlânsk te learen, en oarsom.

Ik lees in de beantwoording van de minister dat hij vindt dat kinderen in Friesland een goede basis verdienen in zowel de Friese als de Nederlandse taal en dat een goede beheersing van het Fries helpt om het Nederlands te leren, en andersom.

Tagelyk lêze wy dat de minister yn de beäntwurding seit dat it logysk is dat it Nederlânsk ferplicht is mar it Frysk in opsje is yn de foarskoalske edukaasje. Eins seit de minister dus dat yn de foarskoalske perioade it Nederlânsk en it Frysk net itselde gewicht hawwe.

Even kort vertaald: het Nederlands en het Fries hebben niet hetzelfde gewicht in de voorschoolse educatie. Myn fraach oan de minister is: kin de minister yn oerlis mei de provinsje ynsichtlik meitsje hokker moaie foarbylden der binne yn de foarskoalske edukaasje dy it Frysk boargje en stimulearje, inisjativen dy ek oandacht hawwe foar it ynrinnen fan de efterstân op de Nederlânske taal? Want neffens my hoecht it inoar net te biten.

Eigenlijk zoek ik dus naar mooie voorbeelden van Fries in de voorschoolse educatie waarin het Nederlands en het Fries elkaar niet bijten maar versterken.

Tot zover, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Het is ook heel prettig dat het tweetalig is, wil ik u maar zeggen. Meneer Bevers, ik geef u het woord voor uw bijdrage in het tweeminutendebat.

De heer Bevers (VVD):

Voorzitter. Taal is mear as de wurden dy'tst brûkst. Taal is ûnderdiel fan wa'tst bist, hoe'tst tinkst en hoe'tst útdrukking joust oan dyn gefoel. Dyn memmetaal is de basis fan dyn kulturele identiteit. It is gelokkich in rjocht om dy yn it Frysk út te sprekken, hjoed ek hjir.

Voorzitter. Taal is meer dan de woorden die je gebruikt. Taal is onderdeel van wie je bent, hoe je denkt en hoe je uitdrukking geeft aan je gevoel. Je moedertaal is de basis van je culturele identiteit. Het is gelukkig een recht om je in het Fries uit te spreken, vandaag ook hier. U hoorde al aan mijn uitspraak dat ik geen geboren Fries ben, dus ga ik in het Nederlands verder. Ik heb twee vragen aan de minister. De minister heeft aangegeven in gesprek te zijn over de situatie van de rechtbanktolken Friese taal. Kan hij ons kort een update geven van de stand van zaken? Wat is er eventueel nog nodig om verdere stappen te zetten? Hoe kunnen we de inzet, positie en beschikbaarheid van de tolken verbeteren? Hun rol is immers essentieel voor de uitoefening van het recht om Frysk in de rechtszaal te spreken.

Mijn tweede vraag gaat over het advies van DINGtiid uit 2023 — nu wordt het even technisch — om artikel 8.1d III van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden te ondertekenen. De minister van OCW gaf eind mei, juni 2024 al nadrukkelijk aan hier positief tegenover te staan en zei dat hij met de minister van BZK wilde verkennen of en hoe tot ondertekening kon worden overgegaan. DINGtiid heeft dit advies in 2025 herhaald in het adviesrapport over de positie en versterking van het Fries in het middelbaar beroepsonderwijs. U voelt mijn vraag al aankomen. We zijn bijna twee jaar verder, maar de ondertekening heeft nog steeds niet plaatsgevonden. Kan de minister aangeven wat de stand van zaken is?

Tige tank, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Bevers. De volgende spreker op mijn lijst is mevrouw Vellinga-Beemsterboer. Aan u het woord.

Mevrouw Vellinga-Beemsterboer (D66):

Tankjewol, foarsitter. Wat moai dat wy hjoed ek ús twadde rykstaal efkes hearre litte kinne yn de plenêre seal. Wat mooi dat wij onze tweede rijkstaal vandaag ook kunnen laten horen in de plenaire zaal.

Ik haw Frysk leard doe't ik al folwoeksen wie. It is dus net myn memmetaal of de taal fan myn hert, sa as it dat foar oaren yn dizze seal en yn it lân wol is. Ik heb Fries geleerd

toen ik al volwassen was. Het is niet mijn moedertaal en ook niet de taal van mijn hart, maar dat is voor heel veel mensen in deze zaal, maar vooral ook in het land wel zo.

Mar ik wol sjen litte: dat hoecht ek net om it likegoed wichtich te finen en dysels yn te setten foar it Frysk. Het hoeft ook niet je moedertaal te zijn om het heel belangrijk te vinden en je in te zetten voor het Fries.

Ik sis dit ek as oanmoediging foar eltsenien dy't no tinkt: is dat Frysk gewoan te learen? Jawis, kinst it gewoan leare. Ik zeg dit ook als aanmoediging voor iedereen die denkt: is dit leerbaar dan? Ja, dit is gewoon te leren.

En omdat profesjonele oandacht foar it Frysk hiel wichtich is, haw ik in moasje, dy't ik foarlêze sil yn it Hollânsk. Ik heb een motie die ik in het Nederlands zal voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de minister heeft ingestemd met een overleg-kennistafel;

constaterende dat er genoeg overlegstructuren zijn bij DINGtiid;

overwegende dat het instellen van een adviserende kennis-tafel al langer een wens is;

overwegende dat een adviserende kennistafel kan bijdragen aan de gedeelde zorgplicht van het Rijk en de provinsje Fryslân;

verzoekt de regering de Landelijke Kennistafel Fries zo in te richten dat er wordt geadviseerd over de implementatie van de gedeelde zorgplicht van Rijk en provincie voor de Friese taal, met vertegenwoordigers van alle in het handvest genoemde domeinen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Vellinga-Beemsterboer, Bevers, Boelsma-Hoekstra, De Hoop en Goudzwaard.

Zij krijgt nr. 27 (33335).

Mevrouw Vellinga-Beemsterboer (D66):

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Vellinga. De laatste spreker in dit tweeminutendebat is mevrouw Bikker. Iedereen vraagt zich af: zou mevrouw Bikker zich de Friese taal hebben aangeleerd? Mevrouw Bikker.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Nee, voorzitter, ik heb van Piet Adema alleen "oant sjen" geleerd. Maar daar zijn we nog niet; dat komt aan het eind van mijn bijdrage. Ik sluit me trouwens van harte aan bij de prachtige bijdrages van de collega's. Dank ook voor het vertalen als ik het Friese woord af en toe net niet helemaal weet. Wat is het prachtig om het Fries hier te horen. Het is immers gewoon een rijkstaal en die moet hier dus ook voluit kunnen klinken.

Voorzitter. Ik sprak vorige week met Carlijn Niesink, onze lijsttrekker in Leeuwarden. Zij kwam aan met allerlei Friese lekkernijen. Ik dacht dat dat misschien iets is voor bij het volgende plenaire debat. De Friese taal én cultuur laat zich namelijk niet alleen goed horen, maar ook goed smaken: van de Friese dúmkjes tot de súkerbôle tot de oranjekeok en dan ook nog alle dingen die we niet op de vroege ochtend nuttigen, zoals de beerenburg.

Voorzitter. Ik heb een ander type motie, die over het deelnemen aan het verkeer gaat. Want was is het belangrijk, ook als je gewoon door je eigen provincie rijdt, dat je verkeersborden ziet in je eigen taal in plaats van alleen in het Nederlands. Ik had daar eerder met collega De Hoop al een initiatief voor, maar we zien dat het her en der nog een klein beetje spaakt loopt. Daarom heb ik een extra aanmoediging in de vorm van een motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in de Bestuursafpraak Friese taal en cultuur 2024-2028 afspraken zijn gemaakt over permanente meertaligheid in het verkeer in Fryslân;

overwegende dat het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in de implementatiefase tegenstribbelt, terwijl de dagelijkse praktijk in talloze Europese regio's laat zien dat meertaligheid in het verkeer (veilig) kan;

verzoekt de regering zich te houden aan de gemaakte afspraken, de benodigde obstakels weg te nemen en ervoor te zorgen dat in permanente meertaligheid in het verkeer in Fryslân voorzien wordt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Bikker en De Hoop.

Zij krijgt nr. 28 (33335).

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Bikker. Dank ook inderdaad aan alle leden voor de mooie bijdrages, veel ook in de Friese taal. Ik kijk even naar de minister. Zullen we schorsen voor tien minuten? Dan gaan we strak om 11.05 uur luisteren naar

de beantwoording van de minister. Ik schors voor tien minuten.

De vergadering wordt van 10.54 uur tot 11.05 uur geschorst.

De voorzitter:

Ik heropen dit debat. We gaan luisteren naar de beantwoording van de minister van Binnenlandse Zaken in het tweeminutendebat Advies Fryske taal en kultuer en het Advies Friestalige journalistiek. We hebben prachtige bijdrages gehoord van de Kamerleden. Ik geef het woord aan de minister voor de beantwoording van de gestelde vragen en de appreciatie van de moties.

Minister Rijklaart:

Voorzitter, dank u wel. Ik ga me toch echt niet aan het Fries wagen. Ik heb hier een aantal mensen in de Kamer zien zitten die mij dan direct voor de cursus op gaan geven. We hebben inmiddels namelijk begrepen: je kan het leren. Ik wil dat toch een beetje voorkomen.

Ik begin met de rechtbanktolken. Het ministerie van JenV heeft inmiddels meerdere overleggen gevoerd met vertegenwoordigers van zelfstandig werkende tolken. In het komende jaar worden er ook verder gesprekken gevoerd over hoe dat verder kan gaan en versterkt kan worden. Ik heb begrepen dat de staatssecretaris van JenV in de jaarlijkse Kamerbrief in Q2 een update gaat sturen over de tolkdienstverlening. Die komt dan deze kant op.

Dan de ondertekening van artikel 8, lid 1, sub d onder III van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden. Dat heeft nog steeds niet plaatsgevonden. Inmiddels weet ik wel dat het ministerie van OCW in gesprek is met DINGtiid. In de zomer van 2025 zijn die gesprekken verder opgestart, ook met de provincie Fryslân, over de mogelijke aanvaarding van dit artikel. Er wordt nader uitgewerkt hoe dat allemaal plaats kan vinden binnen dat handvest. De minister van OCW zal de Kamer voor de zomer van 2026 via een Kamerbrief over taal in het mbo informeren over de uitkomsten van deze gesprekken en de mogelijke vervolgstappen.

Dat brengt mij dan al bij de motie op stuk nr. 27 over de Landelijke Kennistafel Fries. Die krijgt oordeel Kamer. We zijn het eens met de indieners van de motie over het geven van een brede basis aan de Landelijke Kennistafel Fries. Daar hoort een zo breed mogelijke betrokkenheid vanuit het Friese veld bij. Derhalve onderschrijven we een en ander en geven we de motie oordeel Kamer.

Dan de motie op stuk nr. 28 over het wegnemen van belemmeringen om te voorzien in meertaligheid op verkeersborden. Ook deze krijgt oordeel Kamer, want uit de analyse van de minister van IenW blijkt dat het uitvoerbaar is om de borden meertalig te maken. Ik vermoed dat dat ook gefaseerd gaat gebeuren. Op het moment dat zo'n bord aan vervanging toe is, wordt daar dan naar gekeken. Tegelijkertijd is dat ministerie verantwoordelijk voor dat stelsel en ligt de toepassing bij de decentrale wegbeheerders. Dat moeten we dus wel even in het achterhoofd houden.

Dan had ik volgens mij nog één vraag openstaan: hoe ga ik ervoor zorgen dat Heerenveen wint? Ik was recent aanwezig bij Heerenveen-Groningen. Dat hielp niet echt, moet ik heel eerlijk zeggen. Maar als we er nu met z'n allen voor zorgen dat deze minister en zijn team een beetje op tijd klaar zijn na de begrotingsbehandeling, dan wil ik wel m'n uiterste best doen om te gaan staan juichen voor het scherm. Die bereidheid heb ik dan wel.

De voorzitter:

Nou, aan die toezegging houden we u. Hiermee zijn we aan het einde gekomen ... O, u heeft nog een openstaande vraag. Ik geef het woord aan mevrouw Boelsma.

Mevrouw Boelsma-Hoekstra (CDA):

Ik heb nog de vraag gesteld om mooie voorbeelden te delen waarbij voorschoolse opvang of educatie wel lukt met oog voor het Fries.

De voorzitter:

Ja, ik herinner me die gestelde vraag.

Minister Rijkaart:

Ik herinner me nu dat ik het antwoord op die gestelde vraag in de app had staan. Daar kom je dan later achter.

Inmiddels heeft er een onderzoek plaatsgevonden. Daaruit blijkt dat er steeds meer vroegtijdig gebruik wordt gemaakt van het Fries, ook op scholen, en dat jonge gezinnen het Fries ook steeds vaker omarmen. Dat hebben we gezien. Ik noem even wat voorbeelden. Helaas heb ik ze niet allemaal zelf ondervonden, maar ik moet ze even voordragen. De "one teacher, one language"-aanpak wordt vaak gebruikt. Dat is de Engelse term, maar u komt er wel uit wat dat in het Fries is, denk ik. Er worden Friese en Nederlandse zaken aangeboden op scholen. Het gaat dan om dingen die in de klas hangen, materialen en liedjes. Het Fries en het Nederlands worden ook naast elkaar neergezet, zodat er uitwisseling plaatsvindt. Dan kunnen de kinderen makkelijker verbanden leggen. De SFBO gaat langs bij locaties voor kinderen peuteropvang om te helpen bij het creëren van een taalrijke omgeving. Voor locaties die deelnemen aan het certificeringstraject — ja, dan moet ik er toch aan — Boart-sjendewei in taal derby, zijn themamaterialen beschikbaar.

De voorzitter:

Minister, u doet uw best, zou ik zeggen. U doet uw best.

Minister Rijkaart:

Ik ga nu toch echt opgegeven worden voor die cursus Fries, vrees ik.

Het kenniscentrum SFBO voor de meertaligheid van jonge kinderen ondersteunt de Friestalige kinderopvang in Friesland. Het adviseert de locaties, bijvoorbeeld door vorm te geven aan de tweetalige ontwikkeling.

Voorzitter. Dit is mijn laatste tweeminutendebat. Met enig gevoel voor drama zeg ik dan: in het hart van mijn gevoel zal ik u nooit vergeten. Ik dank u voor de prettige samenwerking.

De voorzitter:

Dank u wel. Hiermee zijn we aan het einde gekomen van dit tweeminutendebat.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

We stemmen aanstaande dinsdag over de moties. Ik schors voor een enkel moment. Om 11.10 uur gaan we beginnen met het debat over de begroting van Binnenlandse Zaken.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.